

Poštovní schránky kolem evropských moří (2)

V minulém čísle jsme započali cestu po jižních mořích Evropy, při níž jsme navštívili Itálii, Chorvatsko, Černou Horu, Maltu, Řecko, Francii a Monako – a všude jsme se zajímali o tamní poštovní schránky, i o možnost koupit si známky na pohlednice, které jsme do nich chtěli vhodit. Dnes proplujeme Marmarským mořem do Černého a se stejným cílem navštívíme Turecko, Bulharsko, Rumunsko a Ukrajinu.

FRANTIŠEK BENEŠ

Istanbul - Turecko

Istanbul – Cařihrad – Konstantinopol – Byzanc, čtyři známé názvy pro jediné město (všechny filatelisticky doložitelné), ovšem pro město mimořádné a podle mě jedno z nejkrásnějších na světě. Bosporská úžina, podél níž leží, připomíná spíše širokou řeku, rámovanou mírně se zdvihajícími stráněmi hustě posetými domy nejrůznějšího stáří, od pradávných z křesťanských dob, přes osmanské, po současné. Mezi evropským a asijským břehem křižuje množství lodí, které z nespočetných kaváren pozorují návštěvníci popíjející čaj z malých sklenic a pokuřující vodní dýmky. O Istanbulu, o jeho památkách, jídle, lidech, atmosféře, by se dala napsat kniha, a taky jich mnoho bylo napsáno. My se ale zajímáme o jeho poštovní schránky, a hned si můžeme říci, že i ty jsou neobyčejné. Neopokáte je sice na každém rohu, ale když na ně narazíte, nepřehlédnete je. Tvarem připomínají malý osmiboký holubník stojící na štíhlé nožce, se špičatou stříškou a úzkým otvorem pro vzhazování zásilek. Ten není kryt klapkou, ale je uvnitř opatřen hustým kartáčkem, zabraňujícím zřejmě vniknutí vody a nečistot, takže pohlednici vlastně nevhazujete, ale spíše vtlačujete. Schránky jsou žluté, s modročerveným logem pošty a nápisem ozřejmujícím, že i Turecká pošta se ubírá cestou peněžnictví.

Pohlednice v Istanbulu nabízejí všude, známky jsme ale museli koupit na poště. Ta, kterou jsem navštívil, byla stálá, a přitom improvizovaná - v kontejneru umístěném v parku mezi dvěma největšími pamětihodnostmi města: Modrou mešitou a chrámem Hagia Sophia. Na malinkém prostoru poštmistr vedl nejen známky a pohledy, ale provozoval i směnárnu, proplácel cestovní šeky a poskytoval zřejmě i další bankovní služby – to všechno okénkem vedoucím na ulici a ke zjevné spokojenosti zákazníků, turistů i místních.

Už jsem řekl, že jsem v Istanbulu moc schránek neviděl, vlastně jen asi pět těchhle úhledných domečků, a pak jednu obyčejnou „civilní“ v přístavu, ale ta byla tak zastrčená vedle rentgenu na zavazadla, že jsem ji nemohl ani vyfotografovat, a většina kolemjdoucích ji nejspíš ani nezahledla. Zajímavé bylo, že schránka nevisela zvenčí ani na nedaleké poště, ležící na frekventované ulici mezi rušnými nástupišti do lodí. Kdo přišel mimo pracovní dobu, neměl kam svou zásilku vhodit.

Varna - Bulharsko

Bulharsko, země dávných a vytužených dovolených pro generace Čechoslováků. Byl jsem zde snad po třiceti letech a musím říci, že se tu vlastně nic nezměnilo. Samozřejmě, přibily opravené hotely a jsou tu nové butiky, ale atmosféra je stejná. V rámci našeho zkoumání mě nejvíc překvapilo, že ve Varně nikde nenabízeli pohlednice - ty jsem sehnal až u pouličního stánku s antikvárními knihami - a už vůbec nikde nevedli známky. Na dotaz *Imatě li postenska marka?*, prodavačky v hojných stáncích s novinami, navlas stejnými, jako za socialismu, horlivě kývaly hlavou (což tu znamená *ne*) a ukazovaly neurčitě rukou: *Post!* Ta byla ale jednak daleko, a jednak měla v sobotu zavřeno, takže Bulharsko bylo jedinou zemí, odkud se mi nepodařilo odeslat pohledy a musel jsem je podat až v sousedním Rumunsku... A nejen to! V centru Varny jsem dokonce nenalezl ani jednu jedinou poštovní schránku! Asi jsem měl smůlu, ale i když jsem kvůli tomu oželel návštěvu Archeologického muzea a prošel kolonádu až k moři a pak zase jinými ulicemi zpět, a pečlivě se přitom rozhlížel, ani jedna! Když jsem se na to ptal místní průvodkyně, vůbec ji to neudivilo a jenom poznamenala: „*My si tady v Bulharsku zase tolik nepíšeme, a tak i těch schránek je ve Varně jen pár.*“ Tak jsem alespoň vyfotografoval budovu staré pošty – bohužel opět bez schránky!

Tu jsem zahlédl až o dvě hodiny později v Nessebaru, na budově místní pošty. A tak, abych vám ji vůbec mohl ukázat, musel jsem bulharskou poštovní schránku najít na internetu.

Konstanca - Rumunsko

Rumunsko u nás zná každý, vždyť tam taky skoro každý byl někdy u moře - nebo o tom alespoň uvažoval. Po dobrém čtvrtstoletí od své poslední návštěvy jsem byl samozřejmě zvědavý, jak to tam teď vypadá. Jestliže jsem v sousedním Bulharsku měl pocit, že se vlastně nic nezměnilo, tak v rumunské Konstanici jsem změnil zaznamenal hodně – bohužel, leckteré k horšímu. Nejslavnější budova na pobřeží, secesní Kasino, je zchátralá a uzavřená, stejně jako terasy kolem ní a velký kus kolonády. Zmizely tak i stánky s koblihami-gogosi. Historické centrum města vypadá jako po válce - Ovidiovo náměstí před Muzeem mozaik je bez dlažby, rozkopané, kolem básníkova pomníku jsou barikády naházených obrubníků a nových kamenných desek, vše neoplocené a volně přístupné, okolní domy opuštěné a některé připomínají spíše ruiny. Podle velkých informačních cedulí paradoxně jde o důsledek vstupu do Evropské unie, za jejíhož finančního přispění se zde rozjely velkorysé programy obnovy, které však zjevně nemají konce a kdysi krásná čtvrť vypadá spíše jako Stalingrad v polovině čtyřicátých let. S obdivem jsme alespoň vzhlédli ke krásné, zbrusu nové měděné střeše jednoho z domů, a povzdechli si, že by u nás byla dávno rozkradená – když v tom se kolem nás prohnala čtveřice malých snědých kluků, vlekoucí z ní mnohametrový měděný svod a upalující s ním nepochybně k nejbližší sběrně... Dojem tak zachraňují okrajové části města s fontánami a parky, a velké zlepšení je vidět na venkově.

Pohlednice i známky jsme koupili už v přístavu, ve stánku se suvenýry. Zatímco pohledy byly poměrně drahé (v přepočtu dvacet korun za kus!), známky nám prodali za nominál. Poštovní schránku tu ale neměli, a tak jsem se po ní rozhlížel ve městě. Nalezl jsem ji na

onom rozkopaném Ovidiově náměstí, u sloupu veřejného osvětlení. Stará dobrá velká, tmavě červená, nepochybně už měla něco za sebou. Oproti předrevolučním dobám se vlastně změnilo jen logo pošty, což se dobře pozná podle pruhu novější podkladní barvy.

Ukrajina – Jalta, Sevastopol a Oděsa

Ukrajinu jsem projel autem ještě jako student, kdy mi rodiče koupili zájezd - snad u CKM nebo Autoturistu. Bylo to ve Škodě 100 velké dobrodružství, na které do dnes rád vzpomínám. Dojeli jsme tenkrát až na Krym, do města Jalta, které v té šedi půli sedmdesátých let působilo tak trochu jako z jiného světa. Teď jsem ho viděl z opačné perspektivy, z moře, a i když přibýlo výškových staveb, pořád vypadá skvěle, tak trochu jako města na francouzském Azurovém pobřeží (zblízka už to samozřejmě takové není).

Pohlednice – a to platí pro všechna tři přímořská města, která jsme tu navštívili – na Ukrajině jakoby vyšly z módy, skoro nikde je nevedou. V nespočetných stáncích se suvenýry nejrůznějších druhů namísto nich nabízejí velké obrazové magnety na lednice či obrazkové brožury. Poučení předchozími zkušenostmi z Bulharska a Rumunska, koupili jsme si je už v jaltském přístavu, kde k nim měli i známky, písmenové, v tomto případě s „N“. Byť „úřední“ prodejna, schránku tu měli zjevně soukromou, a protože jsme v městě po celý den na jinou nenarazili, nakonec jsme do ní večer pohlednice přece jen vhodili. Její subtilní rozměry přitom napovídají, že tu žádné návaly psaníchtivých turistů a lodních pasažérů rozhodně neočekávají.

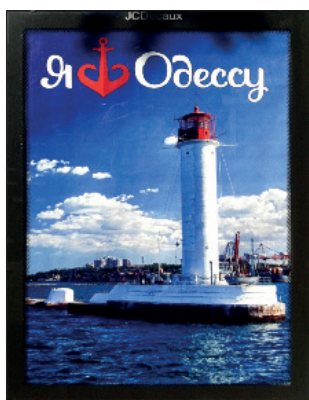
Úřední schránky jsou tu jiné, žluté, viděl jsem je však jen okénkem autobusu, o den později na budově sevastopolské pošty, a tak jsem obrázek musel najít na webu.

Nejinak se nám totiž vedlo v Balaklavě, bývalém tajemném doku sovětského ponorkového loďstva, nyní proměněném v muzeum, i v samotném nedalekém Sevastopolu, sídle ruské Černomořské flotily. V obou místech byla spousta turistů, místních i zahraničních, chvílemi doslova hlava na hlavě, a přesto tu s odesíláním pohlednic zjevně nepočítají. Možná je to i tím, že spoléhají na modernější způsoby komunikace – v centru Sevastopolu jsme se na ulici bez problému připojili k bezplatné síti WI-FI, takže je asi jednodušší (a levnější) poslat odtud vlastní obrázky elektronicky. Město samo je k modernosti předurčeno už svým tragickým osudem – poničeno bylo za Krymské války v půlce 19. století, za druhé světové pak v něm po německém bombardování prý zůstalo stát jen sedm domů.

Nejvíce jsem se těšil na Oděsu, slavné kosmopolitní město, jemuž vystavěli svým dílem pomník mnozí spisovatelé; nejraději mám Babelovy Oděské povídky či příběhy velkého kombinátora Ostapa Bendera od Ilfa a Petrova, z nichž některé se tu odehrávají. Bylo mi přitom jasné, že z té dávné minulosti nezbylo nic. Desetitisíce Židů vyvraždili rumunští vojáci za druhé světové války (z toho na dvacet tisíc jich v jeden den shromáždili na náměstí, postříkali benzínem a zaživa zapálili), a pravoslavné srdce města, Preobraženskou katedrálu, nechal několik let předtím během jediné noci zbořit Stalin. Přes tyhle a mnohé další rány se ale Oděsa vzpamatovala a žije. Je to skutečné velkoměsto s pamětihodnostmi, bulváry, parky a fontánami, i tu katedrálu si před několika lety znovu postavili. Impozantní je už sám vstup do města od moře – přístav je v historickém centru a přímo proti jeho vchodu se strmí Potěmkinovy schody, po nichž v Eisensteinově filmu Křížník Potěmkin kodrcal opuštěný dětský kočárek. Dnes tu sokolníci předvádějí orly a za nevlídného přihlížení policie tu na rozložených šátcích prodavači turistům nabízejí stará významání, sovětská i nacistická.

Pohlednice jsme koupili v trafice, dokonce i se známkami (tentokrát měly místo hodnoty znak Eura), ale schránku, kam bychom je vhodili, jsme hledali marně. Nakonec jsme v přístavním terminálu na poslední chvíli objevili jednu parádní a zcela ojedinělou. Nebyla žlutá a malá a nevisela na zdi, jako ty obyčejné, ale velká a modrá a stála na zemi. Jinou takovou jsme neviděli, a tak jsem se s ní na rozloučenou s Ukrajinou s chutí vyfotografoval.

Kousek od ní visel nápaditý plakát s nápisem „Miluji Oděsu“, kde místo srdíčka byla kotva.

V městě jsme ho viděli ještě mnohokrát, a jeho přátelské ladění kontrastovalo s chováním Oděsitů (jak se místní sami nazývají), a vlastně skoro všech lidí, s nimiž jsme se na ukrajinském pobřeží

setkali. Téměř bez výjimky chladní, nevstřícní, bez zájmu, až našťavaně působící, v obchodech, stáncích, restauracích, v muzeích, divadlech, v bance, na ulici, prostě všude. Když jsme se na to ptali číšníka v lodní restauraci, taky Ukrajince, řekl nám, že si to uvědomuje a že je to prostě taková národní mentalita... Jsem dalek zevšeobecňování, ale ve více než osmdesáti státech světa, které jsem navštívil, jsem se s něčím takovým prostě nesetkal.

Nakonec malá poznámka: Všechno to shánění pohlednic a známek v přístavech jsem si samozřejmě mohl ušetřit – pohlednice všech navštívených míst vedou lodní prodejny a v recepci bývá schránka, kam je lze podat k přepravě (známku vám připíše k účtu); personál je pak dopraví agentovi v přístavu, který je doručí na nejbližší poštu, kde koupí a nalepí známky.

Tak to také dělá většina zkušených cestujících, takže po pohlednicích a známkách na břehu ve skutečnosti nebývá zase tak velká shánka, i když tam v jeden den zakotví třeba pět velkých výletních lodí a z nich se vyhrnou tisíce pasažérů. A to je zřejmě také důvod, proč je místní prodejny a stánky většinou nevedou – nevyplatí se jim to. Tenhle smutný závěr nás přivádí k otázce, jaká je vlastně budoucnost klasické papírové pohlednice, vyplacené známkou a přepravené poštou

z místa podání k adresátovi? Nevytlačí ji modernější způsoby, o nichž jsme se zmínili v předchozí části našeho článku? Varovné příklady tu jsou: dopisnice u nás (i leckde jinde) ztratily své opodstatnění (dříve zvýhodněné výplatné je nyní stejné jako za dopis), telegramy byly nedávno zrušeny...

Čeká teď podobný osud i pohlednice? To záleží i na nás. Kdy naposledy jste ji poslali právě vy? ■